

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА*

Юридичне відділення Івано-Франківського фахового коледжу

Петровська Ірина Ігорівна

ФІНАНСОВЕ ПРАВО

методичні вказівки для практичних занять студентів денної форми навчання

Івано-Франківськ, 2023

БКБ 67.301

ПЗ0

Затверджено на засідання циклової комісії фундаментальної, спеціальної, професійної та практичної підготовки юридичного відділення Івано-Франківського фахового коледжу. Протокол №6 від 30.01.2023 року

Рецензенти:

Савчин Наталія В'ячеславівна – викладач вищої категорії юридичного відділення Івано-Франківського фахового коледжу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Розвадовський Володимир Іванович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПЗ0 Петровська І.І. Фінансове право: методичні вказівки для практичних занять студентів денної форми навчання. Івано-Франківськ: Юридичне відділення Івано-Франківського коледжу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 19 с.

Вказівки розроблено на основі навчального плану та призначено для підготовки до практичних занять з «Фінансового права», підготовки до здачі змістових модулів та заліку.

В посібнику наведено навчальні та методичні матеріали з навчальної дисципліни «Фінансове право», зокрема основні навчальні положення з питань, які виносяться на практичні заняття, література та нормативно-правові акти, завдання до занять, контрольні питання.

Посібник призначений для студентів, вчителів, аспірантів, викладачів.

БКБ 67.9 (4Укр)

© Петровська І.І., 2023

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023

ВСТУП

Предметом вивчення курсу «Фінансове право» є правові норми, які охоплюються самостійною комплексною галуззю системи права України – фінансовим правом, їх тлумачення та механізми реалізації.

Навчальна дисципліна «Фінансове право» має надзвичайно велике значення для підготовки фахівців з юридичних спеціальностей, оскільки надає необхідні правові основи, без яких неможливе повноцінне засвоєння багатьох знань в галузі фінансової діяльності держави, в тому числі й тих, що мають пріоритетне значення у підготовці фахівців в галузі права. Зокрема, це знання у сфері бюджетного регулювання, податкового, банківського, страхового законодавства, фінансового інспектування, тощо. Тому дуже важливо допомогти студентам-правознавцям систематизувати основні загальнотеоретичні правові знання та положення нормативно-правових актів.

Фінансове право поділяється на загальну й особливу частини. При цьому, загальна частина об'єднує норми, які закріплюють принципи, правові форми і методи фінансової діяльності, правовий статус суб'єктів, а також норми, які регулюють відносини фінансового контролю. Особлива частина фінансового права включає певні групи правових норм, що регулюють однорідні фінансові відносини, об'єднані у самостійні інститути (зокрема, бюджетне, податкове право тощо.)

Основними завданнями викладу даної навчальної дисципліни:

- оволодіння навичками та вміннями аналізувати фінансове законодавство;
- формування знань основних категорій фінансового права;
- ознайомлення з бюджетно-правовою діяльністю, видами доходів та видатків держави та місцевого самоврядування;
- засвоєння знань щодо фінансово-правового регулювання страхування та кредитування, здійснення грошового обігу і розрахунків, притягнення до відповідальності за порушення фінансового законодавства.
- формування навичок практичного опрацювання нормативних актів, дослідження динаміки їх зміни та оновлення.
- ознайомлення студентів зі змістом, суттю інститутів фінансового права;
- розвиток навичок щодо аналізу фінансово-правових норм, їх тлумачення і застосування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати :

- Û систему фінансового права як галузі права та структуру предмету її регулювання;
- Û методи та функції фінансового права;
- Û поняття, суть та призначення фінансового контролю;
- Û види державних доходів та витрат;
- Û особливості бюджетної системи України;
- Û поняття, види та правове регулювання надання фінансових послуг;

вміти :

- Û аналізувати фінансово-правові норми;
- Û визначати галузеву приналежність правових норм та відносин, що виникають в процесі набуття, припинення, захисту фінансових відносин;
- Û здійснювати тлумачення базових фінансово-правових норм, виявляти

системні зв'язки між ними;
Û кваліфікувати склади правопорушень за порушення фінансового законодавства.

ТЕМА № 1. ФІНАНСИ І ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ПРАВА

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №1

Для підготовки до заняття студенти повинні мають звернути увагу на навчальні та методичні матеріали, додаткову літературу, яка наведена вкінці даного видання. Для засвоєння знань, вмінь та навичок фінансово-правової сфери варто ефективно організувати самостійну роботу, адже багато навчального матеріалу виноситься на самостійне вивчення. Кожна тема має свої специфічні поняття, які потрібно знати. Оскільки дана тема семінарського заняття є вступною - без засвоєння її категорій неможливим буде подальше вивчення навчального курсу.

Особливу увагу слід звернути на визначення понять, оскільки дана тема семінарського заняття є однією з вступних та без засвоєння її категорій неможливим буде подальше вивчення навчального курсу.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види фінансів. Фінанси як історична, економічна та правова категорія.
2. Публічні фінанси та публічна фінансова діяльність.
3. Принципи та методи публічної фінансової діяльності.
4. Фінансова система держави під час війни.
5. Система фінансових органів держави.
6. Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування.
7. Суб'єкти муніципальної фінансової діяльності.
8. Поняття та загальна характеристика фінансового права.
9. Предмет фінансового права.
10. Методи фінансового права.
11. Система фінансового права.
12. Джерела фінансового права.
13. Фінансово-правові норми: зміст, структура, види.
14. Фінансово-правові відносини: зміст, особливості, види.
15. Взаємодія фінансового права з галузями права України.

Контрольні питання:

1. Що таке фінанси?
2. На які види поділяються фінанси? В чому відмінність між публічними та приватними фінансами?
3. З яких елементів складається фінансова система держави? Що впливає на формування фінансової системи?
4. Які основні напрямки фінансової діяльності держави?
5. Які суб'єкти відносяться до системи фінансових органів України?
6. Назвіть методи фінансової діяльності держави.
7. Перерахуйте методи фінансово-правового регулювання.
8. За допомогою яких методів держава (в особі її органів) може впливати на регулювання фінансової діяльності комунального підприємства?
9. Перерахуйте методи фінансово-правового регулювання.
10. Які відносини становлять предмет фінансового права?

11. Яке поняття є ширшим «фінансові відносини» чи «грошові відносини»?
12. Назвіть ознаки фінансово-правових норм.
13. З яких частин складається фінансово-правова норма?
14. Назвіть ознаки фінансово-правових відносин.
15. Що є змістом фінансово-правових відносин?
16. З яких частин складається система фінансового права?
17. З якими галузями права співвідноситься фінансове право?
18. За допомогою яких методів держава (в особі її органів) може впливати на регулювання фінансової діяльності комунального підприємства?

Практичні завдання:

1. На прикладі будь-якої конкретної норми податкового законодавства проаналізуйте її складові частини.
2. Проаналізуйте будь-яку (за вибором) статтю Бюджетного кодексу та визначте елементи її правових норм
3. Наведіть приклад норми, на підставі якої виникають, змінюються чи припиняються фінансово-правові відносини.
4. Визначте коло суб'єктів та об'єкт у наступних фінансових правовідносинах:
  - а) отримання виплати від Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у зв'язку з народженням дитини;
  - б) сплата податку;
  - в) надання комерційному банку ліцензії.
5. Чи будуть регулюватись нормами фінансового права відносини щодо реєстрації приватного підприємства? Відповідь обґрунтуйте.
6. ТЗОВ «Мальва» склало фінансовий план діяльності на рік, яким передбачило основні напрямки своєї діяльності.
Вкажіть 5 можливих напрямків діяльності підприємства. Чи будуть дані відносини предметом вивчення фінансового права? Якщо так – то в якій частині? Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендовані джерела:

1-91, 94-99

ТЕМА № 2. ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №2

У даній темі студентам пропонується ознайомитись з таким різновидом державного контролю як фінансовий контроль (інспектування). Інспекційна фінансова діяльність займає одне з провідних місць у фінансовій діяльності держави (предмет вивчення фінансового права).

Доцільно вивчити терміни: контроль, публічний контроль, державний контроль, муніципальний контроль, громадський контроль, фінансовий контроль, інспектування, фінансове інспектування, перевірка, ревізія, аудит. Для кращого засвоєння матеріалу варто зробити схеми видів фінансового контролю та методів фінансового контролю.

Питання для обговорення:

1. Поняття та види публічного контролю.
2. Поняття та зміст фінансового контролю та інспектування.
3. Види фінансового контролю.
4. Методи фінансового контролю.

5. Органи та організація фінансового контролю державних органів:

5.1. Рахункова палата України та її контрольна діяльність.

5.2. Міністерство фінансів України та його повноваження у сфері фінансового контролю (діяльність аудиторської служби в системі міністерства).

5.3. Контрольні функції Державної казначейської служби України

5.4. Суб'єкти податкового контролю та митного контролю

5.5. Контрольні повноваження Національного банку України.

5.6. Фінансовий моніторинг та суб'єкти, які його здійснюють.

6. Аудиторська діяльність. Державний аудит.

Контрольні питання:

1. Які функції виконує фінансовий контроль?
2. Чим відрізняється фінансовий контроль від фінансового інспектування?
3. Які види фінансового контролю за суб'єктами їх проведення Ви знаєте?
4. Що таке відомчий контроль?
5. Назвіть види та терміни проведення податкових перевірок.
6. Ким та на які терміни можуть бути продовжені податкові перевірки?
7. Визначить сферу контролю Державної пробірної служби України.
8. Назвіть систему центрального органу виконавчої влади у сфері регуляторної політики та підприємництва.
9. Які особи можуть займатися аудиторською діяльністю в Україні?

Практичні завдання:

1. На державному підприємстві ХХХ в результаті проведення аудиту приватним аудитором згідно договору було виявлено порушення ведення бухгалтерського обліку.

Чи повинен аудитор звернутись у відповідні державні органи для притягнення юридичної особи до відповідальності? Якщо так, то куди саме? Як оформляються результати аудиторської перевірки?

2. Аудиторська фірма, здійснюючи за договором перевірку державного підприємства виявила порушення правил бухгалтерського обліку та ведення касових операцій. Чи повинен аудитор, який здійснював перевірку звернутись у відповідні органи? Яку відповідальність може нести державне підприємство за відповідну протиправну діяльність?

Рекомендовані джерела:

1-7, 14-16, 31-42, 59, 64, 66, 76-78.

ТЕМА № 3. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №3

Для підготовки до заняття студенти повинні мають звернути увагу на навчальні та методичні матеріали, додаткову літературу, яка наведена вкінці даного видання. Для засвоєння знань, вмінь та навичок з бюджетного права варто ефективно організувати самотійну роботу, адже багато навчального матеріалу виносить на самотійне вивчення. У цій темі має варто звернути увагу на поняття бюджетного права, його місця в систему фінансового права, на особливості бюджетних правовідносин. Засвоєння питань неможливе без роботи з нормативними актами (бюджетного кодексу, законів про державний бюджет, рішеннями про місцеві бюджети), їх аналізу.

Питання для обговорення:

1. Поняття та зміст бюджетного процесу
2. Стадії бюджетного процесу: загальна характеристика.
3. Особливості розгляду та прийняття Закону України «Про державний бюджет України».
4. Особливості прийняття рішень про місцеві бюджети.
5. Виконання державного бюджету.
6. Виконання місцевих бюджетів.
7. Звітування про виконання бюджетів.
8. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.
9. Поняття та принципи бюджетної системи України.
10. Загальна характеристика бюджету (поняття, види доходів та видатків бюджету).
11. Поняття бюджетного права та бюджетних правовідносин.
12. Бюджетна класифікація та її призначення.
13. Міжбюджетні відносини. Міжбюджетні трансферти та їх види.

Контрольні питання:

1. Роз'ясніть походження та первісне значення слова «бюджет».
2. Що таке бюджет у юридичному значенні?
3. Що таке бюджет у економічному значенні?
4. Що таке бюджет у політичному значенні?
5. В чому полягає принцип єдності бюджетної системи?
6. Поясніть суть принципу субсидіарності.
7. Дайте визначення понять «дефіцит бюджету» та «профіцит бюджету».
8. Назвіть основні елементи бюджетної класифікації.
9. Що таке дотація та субвенція? Які є їх види?
Що таке бюджетний період?
10. В яких випадках може змінюватися бюджетний період?
11. Перерахуйте стадії бюджетного процесу та вкажіть їх учасників.
12. Який орган виконує функцію «обслуговування державного бюджету»?
13. Які терміни прийняття Закону України «Про державний бюджет на ... рік» передбачені Бюджетним кодексом України?
14. Перелічіть документи, які подають та готують на стадії підготовки проекту державного бюджету. Яким нормативно правовим актом передбачено його підготовку?

Практичне завдання:

1. На основі аналізу додатків до Закону України про державний бюджет на поточний рік, виписіть коди бюджетної класифікації та їх опис за доходною і видатковою частиною бюджету, класифікацією боргу.

2. Відповідно до Н-ного місцевого бюджету передбачено надання міжбюджетного трансферту для здійснення соціальних виплат малозабезпеченим сім'ям у розмірі 52 000 грн. Голова місцевої ради, отримавши дані кошти, використав їх для ремонту приміщення білого дому. Чи буде він нести відповідальність? Яку саме? Яким нормативно-правовим актом це передбачено?

3. Для проведення конкурсних змагань з легкої атлетики присвячених дню армії в м. Івано-Франківську необхідно залучити кошти з бюджету.

Куди мають звернутись організатори конкурсів?

З якого бюджету будуть фінансуватись такі заходи?

Які документи мають подати?

4. Дрогобицька райдержадміністрація спільно з Дрогобицькою районною радою народних депутатів не подали у встановлений строк звіт про виконання відповідної частини державного бюджету та місцевого бюджету. Які правові наслідки таких дій? Які види санкцій можна застосувати в даному випадку?

5. Державна казначейська служба України закрила рахунки розпорядників бюджетних коштів вкінці року.

Чи правомірна діяльність служби? Який строк обслуговування казначейських рахунків розпорядників бюджетних коштів і від чого він залежить?

6. Начальник відділу соціального захисту Н-ної облдержадміністрації, розглядаючи заяву особи щодо надання статусу малозабезпеченої сім'ї – відмовив у наданні такого статусу – мотивувавши відсутністю коштів у місцевому бюджеті.

Чи правомірні дії начальника? З якого бюджету повинні фінансуватись соціально-забезпечувальні заходи? Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендовані джерела:

3-7, 12, 14, 16, 20, 23, 26-30, 31, 40-42, 50, 59, 62-64, 69-70, 72, 74-78.

ТЕМА № 4. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ І МІСЦЕВИХ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №4

Для вивчення даної теми потрібно розглянути поняття доходної частини бюджету (державного, місцевого), поняття та види доходів, їх відображення у бюджеті, види податкових та неподаткових надходжень до бюджету. Студентам варто опрацювати додаткову літературу та нормативно-правові акти, зокрема Закон «Про державний бюджет на 2017 рік».

Доцільно розглянути поняття видаткової частини бюджету (державного, місцевого бюджетів), поняття та види видатків, їх відображення у бюджеті, сутність бюджетного фінансування.

Питання для обговорення:

1. Поняття державних та місцевих доходів.
2. Система державних та місцевих доходів.
3. Податок: поняття, функції, принципи, елементи та класифікація.
4. Система, методи, органи оподаткування в Україні.
5. Коротка характеристика окремих податків:
  - 5.1. Податок на додану вартість.
  - 5.2. Акцизний податок.
  - 5.3. Податок на прибуток.
  - 5.4. Податок на доходи фізичних осіб.
  - 5.5. Місцеві податки. Рентна плата
6. Поняття та види обов'язкових неподаткових платежів:
  - 6.1. Державне мито та мито, що стягується митними органами.
  - 6.2. Адміністративні збори, санкції
7. Поняття та принципи державних і місцевих видатків.
8. Форми та принципи фінансування державних та місцевих видатків.
9. Поняття та принципи кошторисно-бюджетного фінансування.
10. Соціально-культурні видатки.
11. Фінансування охорони здоров'я та фізичної культури.
12. Видатки на культуру та мистецтво.

13. Фінансування оборони країни.

14. Фінансування органів законодавчої, виконавчої влади та правоохоронних органів.

Контрольні питання:

1. Як співвідносяться поняття: «доходи держави» та «доходи країни»?
2. Які основні функції податку Ви знаєте?
3. Визначте елементи податку.
4. Назвіть приклади непрямого податку.
5. Назвіть ознаки та елементи податку.
6. Чим відрізняються податки від обов'язкових неподаткових платежів?
7. Назвіть види місцевих податкових платежів.
8. Визначте поняття державних витрат.
9. Назвіть принципи фінансування державних видатків.
10. Що таке позабюджетні кошти?
11. В чому полягає кошторисно-бюджетне фінансування?
12. Які видатки державного бюджету відносяться до поточних?
13. Що відноситься до капітальних видатків бюджету?
14. Назвіть принципи кошторисно-бюджетного фінансування.
15. Що таке кошторис?
16. Назвіть види кошторисів.
17. Який порядок фінансування соціально-культурних заходів в Україні?
18. Які витрати у сфері охорони здоров'я та спорту фінансуються за рахунок коштів державного бюджету?
19. Які витрати у сфері освіти фінансуються за рахунок коштів державного бюджету?
20. Які витрати у сфері культури та мистецтва фінансуються за рахунок коштів державного бюджету?

Практичні завдання:

1. На прикладі конкретної норми податкового закону встановіть елементи податку.
2. Випишіть з законодавства елементи акцизного податку .

Рекомендовані джерела:

3-7, 12, 14-16, 20, 23, 28-30, 39-40, 50, 52, 55, 62-63, 69-70.

ТЕМА № 5. ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ ТА КРЕДИТУВАННЯ

ТЕМА № 6. ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПОРЯДОК НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №5

Для підготовки до даного заняття необхідно розглянути поняття фінансових послуг, грошей, грошового обігу; з'ясувати види та форми розрахунків; охарактеризувати готівкові та безготівкові розрахунки; сутність та види фінансових послуг.

Для вивчення даної теми необхідно розглянути поняття страхування та кредитування, ознайомитись з основними категоріями страхування, видами та формами страхування; визначити поняття та види загальнообов'язкового державного соціального страхування; розкрити суть державного кредитування з

позицій: держава-кредитор, держава-позичальник; розмежувати страхування та кредитування. Студентам варто опрацювати додаткову літературу та нормативно-правові акти, страхові та кредитні договори.

Студентам варто опрацювати додаткову літературу та нормативно-правові акти, зокрема прийняті Національним Банком України та Національною комісією з регулювання ринків фінансових послуг.

Питання для обговорення:

1. Поняття, основні ознаки, форми та функції страхування.
2. Характеристика основних понять страхування (страховик, страхувальник, об'єкти, форми страхування, страховий випадок, страховий ризик, страховий платіж, страхова сума, страховий тариф, страхова виплата, страхове відшкодування).
3. Види та форми страхування.
4. Поняття державного соціального страхування в Україні.
5. Поняття кредиту.
6. Поняття державного кредиту.
7. Кредитні спілки:
  - 7.1. Поняття, юридичний статус, основні принципи діяльності.
  - 7.2. Порядок створення та організаційна основа кредитних спілок.
8. Банківський кредит: поняття, види.
9. Поняття та ознаки фінансових послуг.
10. Види фінансових послуг.
11. Умови надання фінансових послуг.
12. Фінансові установи: порядок створення, реорганізації, ліквідації, діяльності.
13. Діяльність спеціально уповноваженого органу в сфері державного регулювання ринків фінансових послуг.

Контрольні питання:

1. Які види фінансових послуг Ви знаєте?
2. Яким нормативно-правовим актом передбачена процедура надання фінансових послуг?
3. Чи потрібно кредитній спілці отримувати ліцензію на надання кредитів? Чи є кредитна спілка фінансовою установою?
4. Які вимоги ставляться до фінансових установ?
5. Що таке страхування?
6. Які характерні ознаки притаманні страхуванню?
7. Назвіть види страхування.
8. Назвіть форми організації страхових фондів.
9. Чим відрізняється страховий ризик від страхового випадку?
10. Який державний орган здійснює ліцензування страхової діяльності?
11. Дайте визначення державного кредиту.
12. Чим відрізняється банківський кредит від державного кредиту?
13. Що таке державний борг?
14. Назвіть форми державного кредиту.
15. За якими ознаками особи можуть об'єднуватися у кредитні спілки?

Рекомендовані джерела:

1-7, 14-16, 31-42, 59, 64, 66, 76-78.

ТЕМА № 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ ТА РОЗРАХУНКІВ

ТЕМА № 8. ПРАВОВІ ОСНОВИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ТЕМА № 9. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №6

Для підготовки до даного заняття необхідно розглянути поняття фінансових послуг, грошей, грошового обігу; з'ясувати види та форми розрахунків; охарактеризувати готівкові та безготівкові розрахунки; сутність та види фінансових послуг.

Студентам варто опрацювати додаткову літературу та нормативно-правові акти, зокрема прийняті Національним Банком України.

Для вивчення даної теми необхідно розглянути поняття валюти та валютних цінностей, визначити їх види; розкрити правові основи та сутність валютного регулювання, систему органів валютного контролю та його форми; відповідальність за порушення фінансового законодавства. Студентам варто опрацювати додаткову літературу та нормативно-правові акти.

Питання для обговорення:

1. Поняття грошової системи.
2. Поняття грошового обігу та грошових розрахунків.
3. Готівковий обіг та регулювання касових операцій.
4. Правовий режим банківських рахунків.
5. Класифікація банківських рахунків.
6. Поняття та форми безготівкових розрахунків.
7. Поняття та зміст валютних цінностей і валютних операцій.
8. Поняття та особливості валютних відносин
9. Організація валютного регулювання.
10. Поняття та функції валютного контролю.
11. Система та повноваження органів валютного регулювання і контролю.
12. Фінансова відповідальність: поняття, характеристика.
13. Види юридичної відповідальності за порушення фінансового законодавства.

Контрольні питання:

1. Що таке гроші?
2. Які функції виконують гроші?
3. Що таке грошова система держави?
4. Що таке платіжна система?
5. Які види платіжних систем Ви знаєте?
6. Для чого встановлюється ліміт залишку готівки в касі?
7. Що таке банківська платіжна картка?
8. Назвіть види поточних банківських рахунків.
9. Назвіть види кореспондентських банківських рахунків.
10. Назвіть види акредитивів.
11. Чим відрізняється платіжне доручення від платіжної вимоги-доручення?
12. Що таке меморіальний ордер?
13. Що таке валютні цінності?
14. В чому полягає суть валютного регулювання?
15. Назвіть особливості валютних відносин.

16. Вкажіть функції валютного контролю
17. Назвіть систему державних органів валютного регулювання та контролю.
18. Які повноваження в сфері валютного регулювання виконує Національний банк України?
19. Які повноваження в сфері валютного регулювання виконує Кабінет Міністрів України?
20. Перерахуйте можливі обмеження здійснення валютних операцій.
21. Назвіть види адміністративної відповідальності за валютні правопорушення.
22. Назвіть види відповідальності за злочини у валютній сфері.
23. Якими нормативно-правовими актами передбачена відповідальність за фінансові правопорушення?
24. Охарактеризуйте об'єктивні сторони фінансових правопорушень.

Практичні завдання:

1. Зобразіть схематично місце фінансової відповідальності серед інших видів юридичної відповідальності.
2. Використовуючи Кримінальний кодекс випишіть види фінансово-правових санкцій.
3. Назвіть 4 форми об'єктивної сторони фінансового правопорушення та охарактеризуйте їх.

Рекомендовані джерела:

6, 7, 12, 14, 16, 20, 23, 26-30, 31, 40-42, 59, 62-64, 69-70, 72, 74-78. 82-84.

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Навчальна література

1. Іванський А.Й. Фінансове право. Підручник. К.: Юрінком Інтер. 2022. 484с.
2. Петровська І.І. Фінансове право: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: ПНУ ННЮІ, 2017. 149с. <http://194.44.152.155/elib/local/3144.pdf>
3. Фінансове право України: навч. посібник (у схемах, таблицях та коментарях) / К. А. Гурковська, О. Б. Мороз, Ю. С. Назар, Л. М. Сукмановська. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. 308 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Nazar_Yurii/Finansove_pravo_Ukrainy.pdf
4. Фінансове право: підручник / за ред. Гетьманець. Харків. 2017. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6483/Finansove%20pravo_pidruchnyk_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Фінансове право : конспект лекцій / укладач М. В. Плотнікова. Суми : Сумський державний університет, 2019. 253 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/75238/1/Plotnikova_Fin_pravo.pdf;jsessionid=B3E8CC2F01BE49D7B0E9D3B4878EEC07
6. Петровська І. І. Фінансове право: навчально-методичний посібник (для студентів 2 курсу денної форми навчання). Івано-Франківськ, 2017. 149 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/3144.pdf>
7. Фінансове право: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець; Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та інші . Х. : Екограф, 2015. 500 с.
8. Фінансове право : підручник / М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. Х. : Право, 2016. 440 с.
9. Фінансове право у ХХІ сторіччі: напрями та тенденції розвитку [спец. випуск]. *Право України*. 2013. №1-2. 442 с.
10. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. К.: Прецедент, 2006. 448 с
11. Воронова Л.К., Бекерська Д.А., Кадькаленко С.Т. Фінансове право: навчальний посібник. К.: Вентурі, 2000. 478 с.
12. Фінансове право. / заг.ред. В.К. Шкарупа, Т.О. Коломоєць. К.: Істина. 2007. 257 с.
13. Верпиняк Д.М., Нашинець-Наумова А.Ю. Фінансове право. К.: Центр учбової літератури. 2008. 168 с.
14. Костенко Ю. О. Фінансове право України: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 240 с.
15. О.П. Орлюк. Фінансове право: академічний курс: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
16. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича. 7-ме вид. К.: Знання-Прес, 2008. 719 с.
17. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. К.: Знання, 2008. 535 с.
18. Лучковська С. І. Фінансове право [Текст] : навч. посібник / С. І. Лучковська. . К.: КНТ, 2010. - 296с.
19. Хохуляк В. Методологічні проблеми дослідження фінансового права як системного явища. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №7. С.108-111
20. Мойсик В.Р. Кримінальна відповідальність за шахрайство з фінансовими

ресурсами в Україні : аналіз правотворчості та правозастосування [текст] : монографія. К. : Атіка-Н, 2010. 244 с.

21. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Азарова М.Я. К. : ЦУЛ, 2010. 480 с.

22. Бюджетне законодавство України : науковий збірник / укладач Тимошук І.С. К. : Юрінком Інтер, 2011. 372 с.

23. Петровська І.І. Деякі питання правового статусу Державної фінансової інспекції. *Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Десяті осінні юридичні читання»* (м. Хмельницький, 18-19 листопада 2011 року) : у 4-х част. – Частина друга. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права. 2011. С.196-198

24. Петровська І.І. Загальна характеристика концепції розвитку системи управління державними фінансами. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики»* (11-12 жовтня 2013 року). Ужгород. С. 152-153

25. Петровська І.І. Окремі питання теоретико-правового регулювання бюджетного контролю. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку держави і права»* (18-19 жовтня 2013 року). – Львів. С. 71-73

26. Петровська І.І. Окремі питання правового статусу державної фінансової інспекції України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. Випуск 31. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2013. С. 105-113

27. Петровська І.І. Окремі питання нормативно-правового регулювання контрольно-фінансової діяльності в Україні. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей*. Випуск 32. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2013. С. 58-64

28. Петровська І.І. Правові засади здійснення фінансового моніторингу: вітчизняні та міжнародні стандарти. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. Том 1. 2013. С. 138-140

29. Петровська І.І. Правові засади здійснення податкового контролю в Україні. *«Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Львів, 31 січня – 01 лютого 2014 р. Львів: У 2 частинах. Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2014. Частина II. 136 с. С. 55-57

30. Петровська І.І. Деякі підходи до визначення категорії «фінансовий контроль». *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина [текст] : Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів* (16 травня 2014 року). – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2014. С.28-31

31. Петровская И. И. Некоторые вопросы правового статуса государственной финансовой инспекции Украины. *Legea si Viata: Международный научно-практический правовой журнал*. Республики Молдова. Aprilie 2014. № 4/3 (268). С. 85-88

32. Петровська І.І. Фінансовий контроль в системі заходів запобігання та протидії

корупції в Україні: загальна характеристика. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [текст] : Збірник наукових статей*. Випуск 34. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2014. С. 61-71

33.Петровська І.І. Окремі питання здійснення фінансового моніторингу в Україні. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [текст] : Збірник наукових статей..* Випуск 39. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2015. С.21-32

34.Радзівіл К. До питання визначення адміністративної відповідальності у фінансовій сфері. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. №5. С.25-28

35.Шевчук О. Поняття та правова природа фінансових послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. №5. С.29-32

36.Головченко О. Роль адміністративного судочинства у процесі вирішення фінансових спорів. *Юридична Україна*. 2011. №9. С. 29-34.

37.Омельченко А. Система та правовий статус органів державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні. *Юридична Україна*. 2011. №9. С. 97-101.

38.Гетманець О. Правові основи бюджетного контролю. *Право України*. 2010. №3. С. 174

39.Гетманцев Д. Держава як сторона фінансово-правового зобов'язання. *Право України*. 2010. №8. С.130

40.Безрутенко С., Кузьменко О. Характеристика публічного інтересу у міжбюджетних правовідносинах. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 12. С. 145-148

41.Трубін І. Правове регулювання системи електронних грошей в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №12. С. 157-160

42.Занфіров М. Правова природа фінансових санкцій. *Підприємництво, господарство і право*. 2011.№8. С.81-84

43. Хохуляк В. Інтегративний підхід у науці фінансового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №6. С.18-21

44. Буздуган Я. Фінансовий контроль і правові шляхи його реалізації. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №6. С.26-29

45.Ющенко І. Правова природа Закону України про Державний бюджет. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №5. С.90-93

46.Радзівіл К. Поняття та зміст фінансової безпеки держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №5. С.94-97

47. Мединська Л. Правові форми фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №5. С.98-101

48.Кравцова Т. Адміністративно-правова природа діяльності держави і сфері економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №4. С.104-106

49.Ровинський Ю. Застосування фінансово-правового примусу під час виявлення правопорушників у сфері міжбюджетних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. №3. С.60-64

50. Монаєнко А. Місце фінансово-правової відповідальності в системі юридичної відповідальності. *Право України*. 2011. № 9. С.228-231

51. Монаєнко А. Запобіжні заходи фінансово-процесуального примусу. *Право України*. 2011. - № 3. С.228-232

52.Шереметьєва О. Правове регулювання та правове управління валютними ризиками: поняття й основні критерії розмежування. *Право України*. 2011. № 6. С.181-183

53.Міжнародна економіка : навч. посіб. / Білоцерківець В. В. [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Задоя та д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича ; Дніпропетр. ун-т економіки та права. Д. : Вид-во ДУЕП, 2010. 339 с.

54.Гаврилук Р. Еволюція природи пострадянського фінансового права. *Право України*. 2012. №11-12. С.305-308

55. Ковальчук А. Фінансове право: звична умовність чи комплексний регулятор публічних фінансових відносин? *Право України*. 2012. №7. С.221-224

56.Гресь Н. Про застосування поняття неоподаткованого мінімуму доходів громадян. *Право України*. 2013. №11. С.360-364

57.Косінов С. Контроль за публічною владою як форма юридичної діяльності. *Право України*. 2013. №12. С.249-252

Нормативно-правові акти

58.Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт ООН від 16.12.1966. – Ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР 19.10.1973 року

59.Договір про Європейський Союз. Маастрихт, 07.12.1992 року . URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page

60.Конституція України від 28.06.1996 зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

61.Бюджетний кодекс України від 08.07.2010. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-1>

62.Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua> Законодавство України

63. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 року. № 2473-VII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2014. № 9 ст.93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

64.Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

65.Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 зі змінами. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

66.Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

67.Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

68.Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

69.Про Національний банк України : Закон України від 20.05.2009 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

70.Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2007 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

71.Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

72.Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від

23.02.2012 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17/paran3#n3>

73. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

74. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України від 18.01.2001 . URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>

75. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

76. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2016 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2016 № 190 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/190-2016-%D0%BF>

77. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

78. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>

79. Податковий кодекс України від 02.12.2010 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

80. Про Рахункову палату України : Закон України від 11.07.1996 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%B2%D1%80>

81. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>

82. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 . URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

83. Положення про Міністерство економіки України:

84. Положення про Міністерство фінансів України: затверджено Указом Президента України від 08.04.2011 № 446/2011 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>

85. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: затверджено Указом Президента України від від 13.04.2011 № 466/2011 . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/466/2011>

86. Про регулювання грошово-кредитного ринку : Постанова Правління Національного банку України від 21.03.2012 № 102 . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0102500-12>

87. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від від 27.02.2014 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

88. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

89. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001. . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

90. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

91. Про санкції : Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1644-18>

92. Державні та регіональні програми економічного розвитку. Інформація з офіційних веб-сайтів Кабінету Міністрів України, міністерств, державних служб, органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій (військових адміністрацій).

93.Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>

94.Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

95.Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

96.Про оборону України: Закон України від 6.12.1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

97.Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

98.Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5.03.1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>

99.Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

Інформаційні ресурси

1. Локальна внутрішня університетська мережа.
2. Верховна Рада України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Міністерство економіки України <http://www.me.gov.ua/>
5. Міністерство фінансів України <http://minfin.kmu.gov.ua/>
6. Державна служба фінансового моніторингу України <http://www.sdfm.gov.ua/>
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
8. Рахункова палата України <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>
9. Національний банк України <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
10. Івано-Франківська обласна державна адміністрація <http://www.if.gov.ua/>
11. Івано-Франківська міська рада <http://www.mrada.if.ua/>